

Zichtbaarheid Oude Heerenweg Noordhorn

Dr. ir. Erik Meijles

Onderzoeker/docent landschapsgeschiedenis Rijksuniversiteit Groningen

Doelstelling

In een uitgebreide studie heeft drs. J. Meijering recentelijk de historische ontwikkeling van de oude dijk Gerkesklooster-Noordhorn in samenhang met de Oude Heerenweg te Noordhorn beschreven. Maar ook tegenwoordig is de Oude Heerenweg nog zichtbaar. Op oude, maar ook op recente kaarten is het tracé nog duidelijk herkenbaar. Dit document beoogd om als aanvulling op de tekst van Meijering op basis van recent kaartmateriaal het verloop van dijk en weg te tonen, maar ook om te laten zien dat de zichtbaarheid van de weg snel achteruitgaat.

Hoogtekaart & geomorfologie

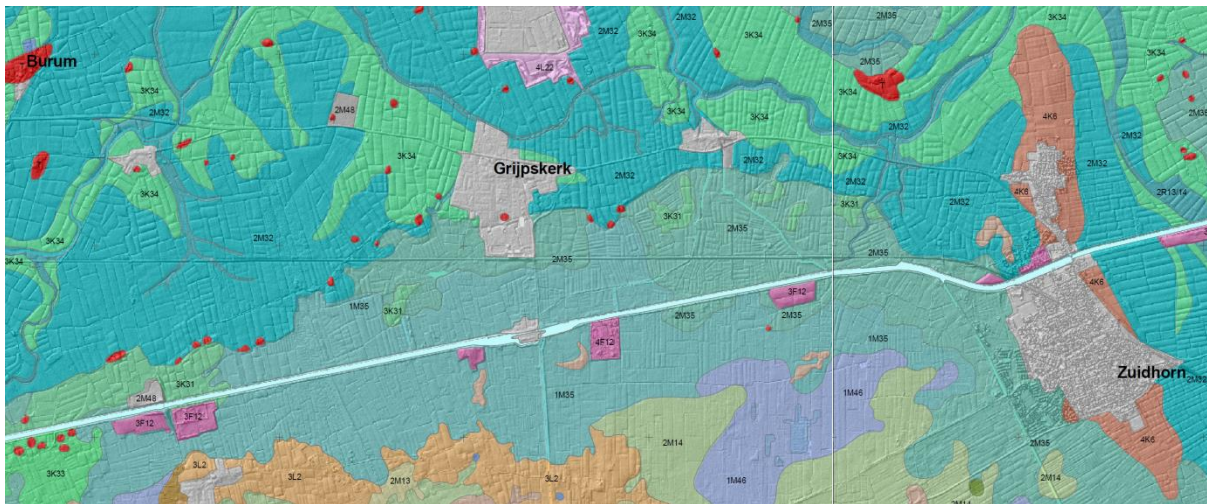
Op onderstaande hoogtekaart (gemaakt op basis van het AHN, 2010) is het tracé van de oude dijk van Gerkesklooster naar Noordhorn duidelijk zichtbaar, met daarop aansluitend de Oude Heerenweg. De dijk zelf bestaat inmiddels niet meer, maar deze is nog op verschillende manieren zichtbaar in het kaartbeeld. Ten eerste volgen de boerderijen ter hoogte van Oxwerd de voormalige dijk. Ten tweede zijn de hoogteverschillen zichtbaar die zijn ontstaan als gevolg van de aanleg: de voormalige buitendijkse gronden zijn hoger opgeslibd dan het binnendijkse land. Ten derde volgen ook de afwateringsloten nog de voormalige dijk. Als we de lijn verder naar het oosten doortrekken, ligt het slotenpatroon en de Oude Heerenweg duidelijk in het verlengde en sluit aan op de keileemrug van Noord- en Zuidhorn. Wellicht boog de dijk naar het zuiden (zie figuur 1) en takte de kleiweg op de kruin van de dijk af naar Noordhorn, nu nog zichtbaar als Oude Heerenweg. Het is ook mogelijk dat de oude dijk helemaal doorliep tijdens het dorp. In ieder geval bood de Oude Heerenweg een westelijk ontsluiting in de richting van Friesland.

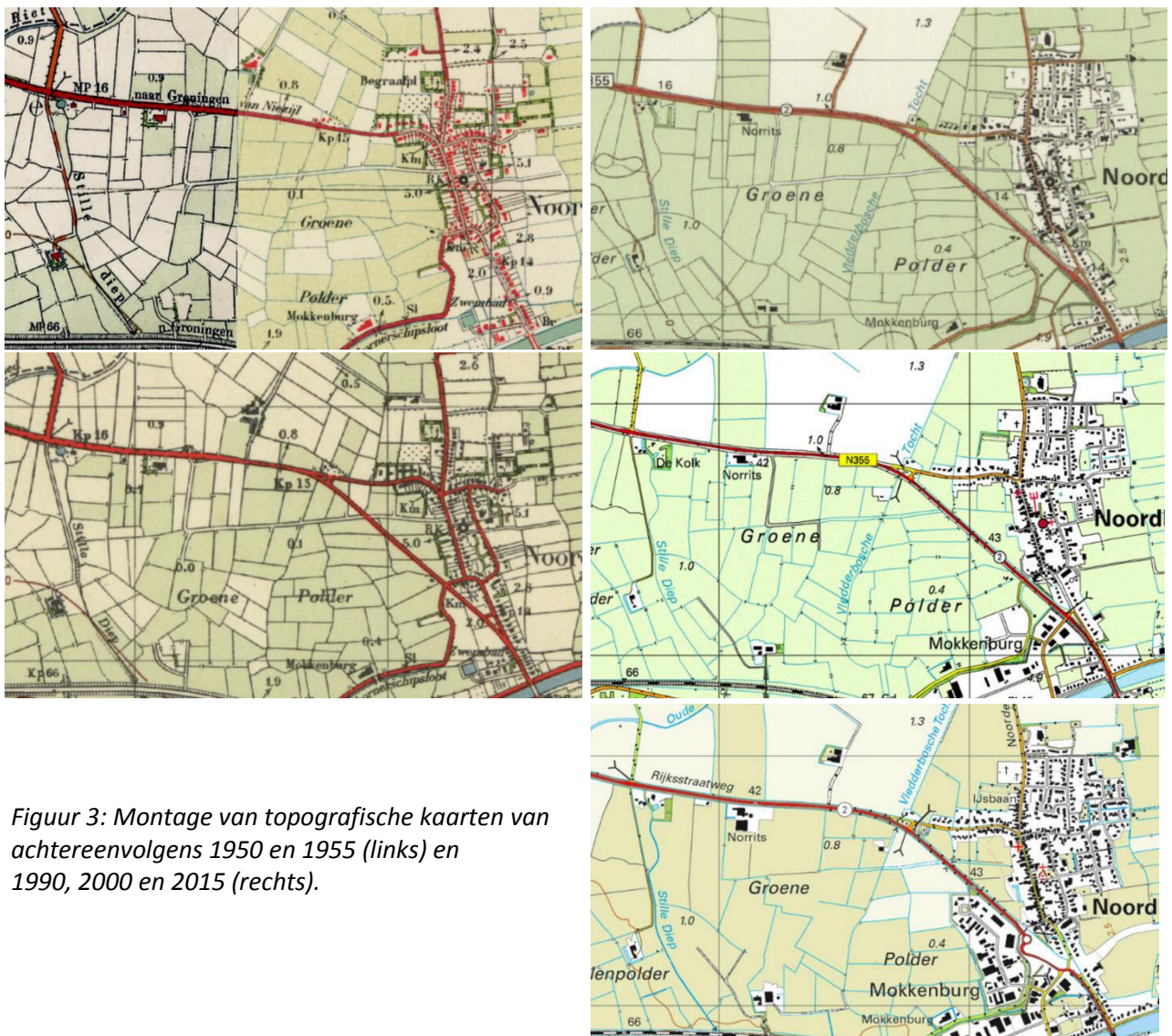
Figuur 1: de voormalige loop van de oude dijk van Gerkesklooster richting Noordhorn is zichtbaar op deze hoogtekaart. De Oude Heerenweg loopt in het verlengde hiervan naar het dorpscentrum.

Op de geomorfologische kaart (figuur 2) is zichtbaar dat een gordel van wierden ook de loop van de dijk volgen. Dat impliceert dat al vóór de aanleg van de dijk hier een wat hogere kwelderwal de mogelijkheid tot bewoning bood en is dus ook daar later de dijk overheen gelegd (volgens Meijering rond 1320). Op de geomorfologische kaart is dit goed zichtbaar en wordt het verschil aan

weerszijden van de dijk aangegeven als 2M32 ("zeeboezemgronden") en 1M35/2M35 ("Vlakte van getijdeafzettingen"). We kunnen dus concluderen dat het tracé van dijk en de daarop liggende kleiweg nog steeds in de bodem maar ook in hoogteverschillen en slotenpatronen herkenbaar is.

Figuur 2: Geomorfologische kaart, met daarop duidelijk zichtbaar de wierden (rood) en de verschillen in bodemopbouw aan weerskanten van de oude dijk.

Figuur 3: Montage van topografische kaarten van achtereenvolgens 1950 en 1955 (links) en 1990, 2000 en 2015 (rechts).

De Oude Heerenweg verdwijnt uit het kaartbeeld

In zijn studie geeft Meijering aan, dat de loop van de Oude Heerenweg rond 1840 verschoven is naar de nieuwe dijk langs Niezijl, maar dat een deel van het tracé op de oude locatie is gebleven. Het nieuwe trace is nu nauwelijks nog herkenbaar opgenomen in de huidige N355, maar juist het oude deel is nog zichtbaar. Op bijgaande kaartenreeks in figuur 3 is duidelijk te zien dat de aanleg van de N355 (op de kaarten zichtbaar tussen 1950 en 1955) de onverharde Oude Heerenweg heeft doorsneden. In de periode na die tijd, met name tussen 1990 en 2015, zijn de in het veld zichtbare aspecten van de weg in rap tempo aan het verdwijnen. Rond 1955 en 1990 was de onverharde weg nog duidelijk aangegeven, maar in 2000 is deze alleen nog maar zichtbaar aan het slotenpatroon. Op de kaart van 2015 is ook een aantal sloten verdwenen. Hierdoor is duidelijk, dat het risico bestaat dat het laatste originele deel van de Oude Heerenweg in de nabije toekomst helemaal van het kaartbeeld zal verdwijnen.